YLÄ-SAVON KEHITTÄMISSUUNNITELMA

2020 - 2025

YLÄ-SAVON SEUDUN KESKEISET KEHITTÄMISTEEMAT

IISALMI VIEREMÄ KIURUVESI KEITELE PIELAVESI LAPINLAHTI SONKAJÄRVI

JOHDANTO

Tämä kehittämissuunnitelma on laadittu vuoden 2019 aikana pohjautuen sekä aiempiin kilpailukykytyöryhmän aikaansaannoksiin että aktiiviseen vuoropuheluun ja työpajatyöskentelyyn alueen eri kuntien, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa. Kehittämistyön sparraajana on toiminut Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. Työn tarkoituksena oli löytää seutukunnalle yhteisiä kehittämistavoitteita ja myös osoittaa konkreettisia keinoja niiden ratkaisuun. Tarkemmin työprosessia on kuvattu liitteessä 1.

Ylä-Savon tulevaisuus vaikuttaa vähintäänkin haasteelliselta, sillä suuri osa seudun tulevaisuuden kehitystä määrittävistä tunnusluvuista ovat heikompia kuin muualla maassa ja maakunnassa, erityisesti jos verrataan suurempiin kaupunkiseutuihin. Huomionarvoista on kuitenkin se, että useissa edellä mainituissa tunnusluvuissa on tapahtunut merkittäviä parannuksia, ja useamman tunnusluvun suhteellinen kasvu onkin ollut voimakkaampaa kuin tilastotarkastelun verrokkikaupungeissa ja muualla Suomessa.

Positiivisena kehityskulkuna voi pitää sitä seikkaa, että Ylä-Savo nousi toiminnallisesti merkittävien kaupunkiseutujen joukkoon jo vuoden 2001 kaupunkiverkkopäivityksessä ja on sen aseman myös säilyttänyt syksyllä 2019 julkaistussa kaupunkiverkkotutkimuksen päivityksessä. Yhä edelleen väestön ikärakenne, väestökato ja työllisyyden tunnusluvut sekä osaavan työvoiman saanti aiheuttavat tulevaisuuden kannalta kuitenkin haasteita, joihin on syytä hakea ratkaisuja yhteistyössä seutu- ja maakuntasoilta sekä verkostomaisesti saman tyyppisten seutukaupunkien kanssa. Tähän työhön pääministeri Antti Rinteenkin hallitusohjelma kannustaa seutukaupunkiohjelman toteutuksen eri muodoissa.

IISALMI
VIEREMÄ
KIURUVESI
KEITELE
PIELAVESI
LAPINLAHTI
SONKAJÄRVI

Väestömuutoksen kannalta positiivinen seikka on, että seutu on saanut maahanmuuttajista hienoista muuttovoittoa koko 2010-luvun. Tarkasteltaessa Pohjois-Savon laajempaa aluekehityskuvaa, voidaan havaita kuinka ihmiset, työpaikat, investoinnit ja muu toimeliaisuus keskittyvät yhä vahvemmin maakunnan keskuskaupunkiin Kuopioon ja Ylä-Savon seudulla Iisalmeen. Koko Ylä-Savon seudun kehittymisen kannalta on positiivista havaita, että alueella toimii menestyviä yrityksiä niin metalli- ja teknologiateollisuuden aloilla, kuin maa- ja metsätaloudessa, jotka ovat kasvaneet mittavasti viimeiset vuodet. Toisaalta alueelle kaivattaisiin yhä laajempaa ja monipuolisempaa yrityskantaa, sillä nykyisellään seutu voi olla jopa liikaa suuryritysten varassa.

Kuntien strategiat painottavat seudun perinteisiä vahvuuksia, erityisesti alueen veturiyrityksiä ja luontoa. Huolta puolestaan herättävät sekä väestöpohjan että kuntatalouden tunnistetut haasteet (taulukko 1.) Sen sijaan seutuyhteistyö, maahanmuuton mahdollisuudet, kaupunkiympäristöjen kehittäminen, supistumiskehitykseen varautuminen, ilmastonmuutos ja pehmeät vetovoimatekijät eivät niinkään näy tämän hetken strategioissa.

Taulukko 1.

YLÄ-SAVON SEUDUN KUNTASTRATEGIOIDEN PERUSTEELLA YHTEENVEDETTY SEUDUN SWOT

VAHVUUDET	HEIKKOUDET
-vahvat vientiteollisuuden yritykset -luonto ja harrastusmahdollisuudet -peruspalvelut -yhteisöllisyys -työpaikkaomavaraisuus -koettu turvallisuus -asumisen edullisuus	-väestökehitys ja ikärakenne -sairastavuusindeksi -pienet työpaikkakeskittymät -työllisyystilanne -opiskelupaikkojen määrä -yksipuolinen elinkeinorakenne -kaupunkirakenteen puuttuminen -joukkoliikenne -vuokra- ja aso-asuntojen määrä
MAHDOLLISUUDET	**UHAT**
-matkailu ja palvelutarjonta (myös yrityksille) -lähiruoka ja alkutuotannon kehittäminen -etätyö -Ylä-Savo, Suomen toimivin seutukunta? (yhteinen markkinointi, tapahtumat...) -mielikuvamarkkinointi -Iisalmi näkyviin keskuskaupunkina -maahanmuutto	-kuihtuminen -huoltosuhde -työllisyyskehitys -yksipuolinen elinkeinorakenne -menestys riippuvainen muista toimijoista

KEHITTÄMISEN KÄRJET | 2

Seudun tärkeimmiksi yhteisiksi kehittämisteemoiksi kehittämissuunnitelman päivityksen aikana valikoituivat koulutus, osaavan työvoiman saatavuus, saavutettavuus, yritysten investointi- ja toimintaedellytykset sekä pehmeät vetovoimatekijät, joita työstettiin 6.5. tulevaisuusfoorumissa.

Taulukossa 2. esitetään kehitysteemat tavoitteineen, aikatauluineen ja vastuutahoineen.

TEEMA	KOULUTUS	OSAAVAN TYÖVOIMAN SAATAVUUS	YRITYSTEN INVESTOINTI- JA TOIMINTAEDELLYTYKSET	SAAVUTETTAVUUS	PEHMEÄT VETOVOIMA-TEKIJÄT YLÄ-SAVON MALLI & KAUPUNKI-KEHITTÄMINEN
TAVOITE	Koulutusyhteistyön ekosysteemi oppilaitosten ja yritysten välillä	Saada lisää motivoitunutta työvoimaa seudulle	Ylä-Savon yhteinen edunvalvonta-suunnitelma, joka kokoaa seudun äänen yhteen. Kuntajohtajat koordinoivat tekemistä ja ylläpitävät tärkeitä aihealueita	Nostaa seudun saavutettavuutta & parantaa 5-tien palvelutasoa	Jokainen nuori mukaan harrastus-toimintaan & vetovoimaiset kaupunki-ympäristöt
VASTUUTAHO	Oppilaitokset (Savonia, YSAO, SAKKY)	Työllisyystoimijat	Kunnat / Tulevaisuustyöryhmä	Kunnat / Tulevaisuus-työryhmä	Kunnat (sivistys- ja vapaa-ajan toimi), seurat ja järjestöt & kuntien maankäyttö ja kaavoitus
MUUT TOIMIJAT	Kunnat, yritykset, opiskelijat	TE-toimisto, oppilaitokset, kunnat, yritykset	Yritykset, elinkeinoelämän järjestöt	Yritykset, elinkeinoelämän etujärjestöt, valtio, maakuntaliitto, ELY-keskus	Maakunnan liitto, alueen kansanedustajat
MITTARI	Uusien yrityslähtöisten opintopolkujen määrä seudulla aloituspaikkoja/vuosi	Työperäiselle maahanmuutolle vuosittainen tavoitetaso	Edunvalvonta-suunnitelmaan yksityiskohtaiset vaikuttamisen tavoitteet / mittarit	Matkustusaika, turvallisuus, palvelujen ja investointien määrä	Lasten ja nuorten määrä seuroissa & keskustojen kävijämäärät, myymälöiden liikevaihto
TOIMET ENNEN 2020 FOORUMIA	Kiinnostuneiden kartoitus, pilotit ja yksityiskohtainen opintoalojen kartoitus, rahoitusmalli	Yhteisten rekrytointitarpeiden kokoaminen ja tehokas viestintä	Edunvalvonta-suunnitelma luotu ja viestitty sidosryhmiin / vaikuttajakanaviin	Tulevaisuustyöryhmä määrittelee edunvalvontasuunnitelmaan saavutettavuuteen liittyvät tavoitteet	Kunnat kartoittavat alueillaan järjestöjen mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen
TEEMAAN LIITTYVÄT KEHITTÄMIS-TOIMENPITEET	Joustavat koulutusmallit Seutukaupunki-hanke (IISALMI) Rajaton Ylä-Savo (Kauppakamari)	Yhteistyöllä Työtä -hanke (IISALMI + muut kunnat) Future Savo	New Tech -teknologiateollisuuden kehittämishanke (IISALMI + muut kunnat) 1.1.2020 alkaen	Siltasopimus Ylä-Savon liikennetyöryhmä	Future Savo (IISALMI) By Iisalmi & Iisalmi ja Tienoot -yhteistyöryhmät

2.1 KOULUTUS

”YLÄ-SAVON AKATEMIA”

Ylä-Savon akatemian tarkoituksena on kehittää oppilaitosten ja yritysten välille aiempaa tiiviimpään yhteistyöhön perustuva koulutusmalli. Alueelle luodaan pilottikokeilu valittujen yritysten ja oppilaitosten välille. Oppilaitokset voivat olla ammattikouluja, lukioita ja ammattikorkeakouluja. Pilottikokeilu käynnistetään vuonna 2020 lyhyellä muutaman kuukauden jaksolla ja seuraava pidempi pilotti olisi kestoltaan vuodesta kahteen vuotta. Yritystarpeiden selvittämistä varten tehdään kevään aikana tarkempaa selvitystyötä. Pilottiin mukaan valitut oppilaitokset ja yritykset järjestävät räätälöityjä opintokokonaisuuksia, joissa yhdistetään opetussuunnitelman mukaista opetusta, että kehitetään oppilaiden työelämävalmiuksia sekä pyritään parantamaan yritysten rekrytointimahdollisuuksia.

Akatemian yksi keskeisistä tavoitteista on nuorien juurruttaminen seudulle vahvemmin, toisin sanoen seudun pitovoiman parantaminen. Ylä-Savon akatemiamallissa mukaan lähteviä yrityksiä velvoitetaan järjestämään osallistuville oppilaille tietty määrä aloituspaikkoja ja niin sanottu kesätyöpaikkatakuu. Ylä-Savon koulutusmallissa on tavoitteena saada alueelle lisää työelämän tarpeisiin vastaavia koulutuspaikkoja eri koulutusasteille, etenkin korkeakouluihin. Ensimmäinen kokeilu voidaan järjestää Iisalmessa ”Joustavat koulutusmallit yhdessä yrityselämän kanssa” –seutukaupunkihankkeen kautta ja laajemman jatkokokeilun rahoitus hankitaan EU:n hankerahoitusinstrumenttien kautta (ESR- ja EAKR-instrumentit sekä Maaseutu- ja Interreg-ohjelmat), että myös yritysten ja kuntien tahoilta. Tarkoituksena on saada paikallisen elinkeinoelämän tarjoamat uramahdollisuudet entistä laajemmin niin lukio- kuin ammattiopiskelijoidenkin tietoisuuteen.

Ylä-Savon akatemian pilottikokeiluun tulee palkata määräaikaisiin työsuhteisiin tarvittava määrä projektityöntekijöitä. Yritysten, oppilaitosten ja oppilaiden kiinnostusta ja tarpeita akatemiaa kohtaan tulee käydä selvittämään välittömästi, jotta pilottikokeilun tarkempi suunnittelu voidaan aloittaa. Akatemiamallin suunnittelu voidaan käynnistää osana seutukaupunkien yhteishanketta ns. monikampusmallin kokeiluna, jossa käydään läpi pilotin tarpeet ja tavoitteet, osallistujat ja rahoitushakujen päivämäärät. Päävastuullisina tahoina alustavassa toimijakartoituksessa ja ensimmäisen tilaisuuden järjestämisessä toimii Iisalmen kaupunki.

Ennen Tulevaisuusfoorumia 2020 täytyy olla selvillä mukaan lähtevät yritykset ja oppilaitokset, ja heidän tarpeensa sekä relevantit koulutusalat. Myös koulutuspolkujen rahoituksesta hankitaan mahdollisimman paljon lisätietoa.

IISALMI
VIEREMÄ
KIURUVESI
KEITELE
PIELAVESI
LAPINLAHTI
SONKAJÄRVI

2.2 OSAAVAN TYÖVOIMAN SAATAVUUS

KANSAINVÄLINEN TYÖVOIMA & NAISOSAAJAT

Osaavan työvoiman saatavuus tunnistettiin hyvin keskeisenä aihealueena Ylä-Savon kehittämistyön kannalta, sillä seudulla on työvoimapulaa useiden alojen työntekijöistä. Tulevaisuusfoorumin keskusteluissa keskityttiin pohtimaan erityisesti niitä keinoja, kuinka seudulle saataisiin houkuteltua osaavaa työvoimaa, että myös rikottua työpaikkojen vakiintuneita sukupuoliasetelmia, joilla tunnistetaan olevan vaikutusta myös työvoimapulaan. Kansainvälisen työvoiman houkuttelussa nähtiin suuria mahdollisuuksia, sillä MDI:n väestöennusteen mukaisesti Pohjois-Savon ja koko Suomen kantaväestön yhä aleneva syntyvyys ja kasvava kuolleisuus on johtanut tilanteeseen, jossa potentiaalisia muuttajia Ylä-Savoon on jatkuvasti yhä vähemmän. Puolestaan MDI:n tilastoinnin mukaan seutu on saanut maahanmuuttajista vuosittain hienoista muuttovoittoa viimeiset kymmenen vuotta. Nämä muuttajat ovat työllistyneet esimerkiksi maatalouden työtehtäviin. Tasaisesta maahanmuuttajien muuttovirrasta huolimatta seudulla on koko maan keskiarvoa vähemmän kansainvälisiä osaajia. Tätä taustaa vasten seudun onkin järkevää pyrkiä maksimoimaan maahanmuuttajista saatavilla oleva työvoimapotentiaali. Osaavan työvoiman houkuttelussa tulee kuitenkin ensin selvittää tarkemmin, mitä ammattiryhmiä ja osaajia varsinaisesti pyritään saaman muuttamaan seudulle. Tämän tiedon pohjalta voidaan keskittyä relevantteihin markkinointikanaviin ja -keinoihin. Edellisten lisäksi seudun tulisi pyrkiä parantamaan vetovoimaansa markkinoimalla avoimia työpaikkoja näkyvästi useilla erilaisilla verkkopohjaisilla alustoilla.

Kansainvälisten osaajien houkuttelun lisäksi oleellista olisi tunnistaa niitä toimialoja, joilla naispuolisia työntekijöitä perinteisesti työskentelee, mutta myös tunnistaa ne miesvoittoiset alat, joissa naispuolisia osaajia on hyvin vähän, ja täten pyrkiä lisäämään naisten osuutta näillä aloilla. Naispuolisten työntekijöiden houkuttelun keskiössä tulisi olla yritys- ja työpaikkakulttuurin ajattelutavan muutos, jolla pyrittäisiin nykyistä tasa-arvoisempaan työn tekemisen kulttuuriin. Tällä hetkellä seudulla onkin työvoimapulaa usealla miesvoittoisella alalla, kuten erilaisilla teknisillä aloilla. Näille aloille voitaisiin systemaattisesti käydä houkuttelemaan naispuolisia työntekijöitä, jolloin työlle voitaisiin löytää helpommin osaava tekijä.

Naispuolisten työntekijöiden houkuttelussa seudun kunnat voivat näyttää esimerkkiä ja korostaa seudun kuntien vaalivan sukupuolista tasa-arvoa. Keskeisiä vastuutahoja osaavan työvoiman houkuttelussa ovat seudun kunnat, yritykset, TE-toimistot ja tunnetut mainoskasvot. Kansainvälisten osaajien ja naispuolisten työntekijöiden määriä tulee mitata säännöllisesti, ja näille muuttajaryhmille tulee asettaa vuosittaiset tavoitetasot. Näiden osaajien houkuttelu ja kampanjoinnin aloittaminen tulee aloittaa välittömästi.

Ensimmäisenä toimenpiteenä seudun kuntien ja yritysten on syytä kartoittaa ne alat, joita koskettaa merkittävin työvoimapula, ja tunnistaa ne toimialat joille olisi mahdollista houkutella enemmän kansainvälisiä että naispuolisia osaajia. Tämä työvaihe on syytä tehdä välittömästi. Kartoitusvaiheessa että myös jäljemmissä vaiheissa voidaan hyödyntää ”Yhteistyöllä Työtä - YTYÄ!” -hanketta, jossa osaavan työvoiman saatavuuteen liittyviä asioita tullaan työstämään laajasti. Kartoitusvaiheen jälkeen tulisi käydä miettimään toimivaa markkinointi- ja viestintäkampanjaa osaajien houkutteluun.

Kansainvälisiä osaajia tulisi houkutella koko seudun kattavalla yhteisellä brändillä ja viestinnällä, sillä heille Ylä-Savo on luultavimmin tuntematon. Jotta markkinointi olisi tehokasta ja vaikuttavaa, se tulee kohdistaa johonkin tiettyyn ja valittuun kohderyhmään. Markkinoinnissa ja viestinnässä voidaan hyödyntää Future Savo –hankkeen rahoitusta sekä Rajaton Ylä-Savo -hanketta.

Ennen vuoden 2020 Tulevaisuusfoorumia tulee olla määriteltynä työvoimapulasta kärsivät toimialat ja kansainvälisiä markkinointi- ja viestintäkampanjoita käynnissä valituilla kohdealueilla.

2.3 YRITYSTEN INVESTOINTI- JA TOIMINTAEDELLYTYKSET

YLÄ-SAVON YHTEINEN EDUNVALVONNAN SUUNNITELMA

Yritysten investointi- ja toimintaedellytyksiä tulee edistää yhteisellä edunvalvonnan suunnitelmalla. Suunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen paras työkalu on kuntajohtajien ja yrityselämän edustajien yhteinen tulevaisuustyöryhmä. Työryhmän tehtäviin kuuluisi edistää koko Ylä-Savon seudulliseen kehittämiseen liittyviä aihealueita ja hankkeita, sen sijaan että pitäydyttäisiin yksittäisen kunnan elinvoimapolitiikan ja vetovoimaisuuden kehittämisessä.

Työryhmä ei korvaisi nykyisiä kunnalliseen päätöksentekoon perustuvia käytäntöjä, vaan se keskittyisi ainoastaan niihin asiakokonaisuuksiin, jotka ovat ylikunnallisia, ja jotka koskettavat useampaa kuin yhtä seudun kunnista. Esimerkiksi suurten liikennehankkeiden edistämisessä tulevaisuustyöryhmä voisi saada paremmin koottua seudun yhteistä näkemystä ja etua, kuin yksittäisten kuntien päättäjät. Työryhmän keskeisimmät jäsenet olisivat seudun kuntien kunnanjohtajat sekä yrityselämän keskeisten järjestöjen edustajat. Työryhmän tulisi aloittaa mahdollisimman ja kokoontua säännöllisesti vähintään kahden kuukauden välein. Työryhmä nimetään vuoden 2019 loppuun mennessä ja aloittaa työnsä tammikuussa 2020. Työryhmä laatii edunvalvonnan suunnitelman ja siihen kirjataan edistettäville asioille vastuuhenkilöt sekä tunnistetut vaikuttamisen kanavat.

2.4 SAAVUTETTAVUUS

5-TIEN KEHITYSKÄYTÄVÄ

Saavutettavuus-teemassa pyrittiin löytämään ratkaisuja seudun kokonaissaavutettavuuden nostamiseen. Merkittäviksi keinoiksi mainittiin muun muassa nykyisen radan sähköistäminen että myös Itä-rata -hankkeen edistäminen. Edellisten lisäksi oleellista olisi parantaa 5-tien palvelutasoa, ja kehittää 5-tietä yhtenäisenä kehityskäytävänä, joka houkuttelisi alueelle ihmisiä, investointeja ja muuta toimeliaisuutta. Lisäksi 5-tien kehittämisellä pyritään parantamaan tien turvallisuutta sekä matkustussujuvuutta, matkustusnopeutta ja mukavuutta. Lisäksi erityisen oleellista on saada vähennettyä tien käytöstä aiheutuvia päästöjä, sillä ympäristövaateet tiukentuvat niin kunnallisella, seudullisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

5-tie tulisi saada siihen kuntoon, että sen kapasiteettia saataisiin kasvatettua merkittävästi nykyisestä, siten että tiellä vallitsisi yhtenäinen 100 km/h nopeusrajoitus, ja että tielle saataisiin lisäkaistoja ruuhkaisimmille osuuksille. 5-tie infrastruktuurin kehittämisessä tulee myös kiinnittää erityistä painoarvoa kestävien energiamuotojen käyttöönottoon, kokeiluihin ja pilotteihin, kuten esimerkiksi sähkölataukseen ja kaasutankkaukseen.

Keskeisiä toimijoita 5-tien kehittämisessä ovat valtio, maakunnan liitot, seudun kunnat, yritykset ja etujärjestöt, sekä myös Ylä-Savon tulevaisuustyöryhmä, joka toimisi luontevana asian edistäjänä ja seuraa saavutettavuudenkin osalta edunvalvonnan tavoitteiden toteutumista.

Rahoitusta 5-tien kehittämiseen tarvitaan valtiolta 900 miljoonaa euroa. Lisäksi kuntien ja yritysten tulee investoida 12 vuoden aikana kehityskäytävään kokonaisuudessaan 10 miljardia euroa. 5-tien kehittämisen valmistelutyö tulee aloittaa heti perustamalla työryhmä selvittämään tien kehittämisen reunaehtoja ja rahoitusta. Alkuvuodesta 2020 järjestettävässä tulevaisuustyöryhmän kokouksessa laaditaan saavutettavuuden osalta tarkemmat edunvalvonnan tavoitteet ja suunnitelmat. Lisäksi päätetään tarkemmasta etenemistavasta ennen kevään 2020 tulevaisuusfoorumia.

2.5 PEHMEÄT VETOVOIMATEKIJÄT

YLÄ-SAVON MALLI JA KAUPUNKIYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

Pehmeät vetovoimatekijät -kokonaisuus sisältää kaksi erilaista kehittämisteemaa: lapsille ja nuorille suunnatun Ylä-Savon Mallin, ja toiseksi, kaupunkiympäristön kehittämisen kokonaisuuden. Ensimmäiseksi tulisi lanseerata Ylä-Savon malli, jonka tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten elämänlaatua tukeutuen turvalliseen ja sujuvaan arkeen. Mallin esikuvana on niin sanottu Islannin malli, jossa lapset ja nuoret saatetaan seurojen ja järjestöjen ylläpitämään urheilu- ja kulttuuritoiminnan piiriin. Ylä-Savon mallin tavoitteena on ottaa mukaan jokainen lapsi tai nuori säännölliseen urheilu- tai kulttuuriharrastukseen, jonka kautta ennaltaehkäistään näiden kohderyhmien syrjäytymistä, päihteiden käyttöä ja pahoinvointia, sekä lisätään osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Islannin malli on todettu lukuisissa selvityksissä erittäin toimivaksi konseptiksi, ja Islanti onkin saanut mallin avulla maan parannettua lasten ja nuorten hyvinvointia dramaattisesti. Syrjäytymisen ja elämänlaadun parantumisen ohessa Islannin malli on tuottanut mittavaa urheilumenestystä muun muassa jalkapallon saralla.

Ylä-Savon mallissa harrastustoiminnan tulisi olla monipuolista, ja harrastusmahdollisuuksia tulisikin kehittää kaikille ryhmille sosioekonomiseen asemaan katsomatta. Ylä-Savon mallia tulisi lähteä pilotoimaan vähintään kahden vuoden mittaisena kokeiluna. Islannin mallia kokeiltiin lyhyen aikaa Suomessa ja Helsingissä, mutta se kuitenkin kaatui julkisen rahoituksen puutteeseen. Islannin malli sovellettuna Ylä-Savoon malli voisi hyvinkin olla potentiaalinen menestystarina, sillä jo nykyisellään Ylä-Savo on profiloitunut urheilevana seutukuntana, ja tätä imagoa voitaisiin entisestään vahvistaa Ylä-Savon mallilla, jossa lapset ja nuoret olisivat se kohderyhmä johon erityisesti panostettaisiin, ja he nähtäisiin tulevaisuuden voimavarana ja elinvoiman takeena. Ja kuten hyvin tunnettua, Ylä-Savossa väestön sairastavuusindeksi on maan korkein, joten tilannetta on syytä kehittää parempaan suuntaan. Lisäksi pitkällä tähtäimellä mallin avulla voitaisiin vaikuttaa positiivisesti alueen työllisyyskehitykseen, kun tavoitteena olisi jokaisen lapsen ja nuoren kohdalla syrjäytymisen ennaltaehkäisy.

Päävastuullisina tahoina tässä pilotissa tulisi olla kuntien sivistys- ja vapaa-ajan toimien, kuten myös alueen seurojen ja järjestöjen. Ensimmäisenä tulisi pitää suunnittelupalaveri keskeisten toimijoiden kesken elokuussa 2019, jonka jälkeen tulisi kartoittaa niiden nuorten ja lasten osuudet, jotka eivät ole minkäänlaisessa säännöllisessä seura- tai järjestötoiminnassa mukana. Kartoitus tulisi olla tehtynä marraskuuhun 2019 -mennessä. Joulukuussa 2019 tulisi aloittaa Ylä-Savon mallin tarkempi selvittäminen referenssinä Islannin vastaava malli. Tätä varten tulee todennäköisesti palkata projektityöntekijöitä. Kevään 2020 tulevaisuusfoorumiin Ylä-Savon malli tulisi olla konseptoitu valmiiksi, siten että mallin pilotti voitaisiin käynnistää toukokuussa 2020.

2.6 PEHMEÄT VETOVOIMATEKIJÄT

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

Edellisten toimenpiteiden lisäksi MDI ehdottaa, että Ylä-Savon kunnat panostaisivat nykyistä voimallisemmin kaupunkiympäristön kehittämiseen, matkailu-, tapahtuma- ja palvelutarjontaan, seudun yhteiseen brändiin, viestintään ja ilmeeseen, sekä rohkeaan ylikunnalliseen kehittämiseen. Edellä mainituista kehitysteemoista erityisesti viihtyisä ja toimiva kaupunkiympäristö on jokaisen vetovoimaisen kaupungin tai -seudun yksi keskeisimmistä tukijaloista. Koko seudun kilpailukyvyn kannalta on oleellista, että alueella sijaitsee yhdyskuntarakenteeltaan eheä ja toimiva kaupunki, josta löytyy nykyaikaisia erikoistavaran ja palveluiden keskittymiä, viihtyisää ja kaupunkimaista oleskelutilaa, kulttuuria, jokunen iltaisin auki oleva ravintola ja kahvila, riittävällä tasolla toimiva joukkoliikenne ja monipuolisia ja ympäristöystävällisiä asumisen vaihtoehtoja. Tällainen keskus palvelee niin nuoria ja vanhempia, liike-elämää, kulttuuria että se tukee kaikkien väestöryhmien keskinäistä vuorovaikutusta - juuri niitä asioita, joita Ylä-Savo tarvitsee kehittyäkseen jo nyt.

Lisäksi MDI suosittelee jokaista seudun kuntaa varautumaan laskevaan ja ikääntyvään väestökehitykseen, jolla on vaikutuksia esimerkiksi väestön palvelutarpeisiin. Etenkin vanheneva väestö tarvitsee palveluvaltaisia ja hyvin saavutettavia keskustoja. Kaupunkikehittämisessä tulisi pyrkiä tiiviiseen ja matalaan yhdyskuntarakenteeseen, joka mahdollistaa toimivien, julkisella liikenteellä saavutettavien ja taloudellisesti kannattavien palveluiden järjestämisen. Arkkitehtuuriltaan tulisi pyrkiä tunnistettavuuteen, omaperäisyyteen ja kerrostuneisuuteen. Ydinkeskustassa yksityisautoilun sijaan tulisi kannustaa ekologisiin liikkumismuotoihin, kuten kävelyyn, pyöräilyyn ja joukkoliikenteeseen. Yksityisautojen pysäköintiratkaisut tulisi järjestää keskitetysti, jolloin keskustojen massiiviset parkkipaikka-alueet voitaisiin välttää. Uudis- ja täydennysrakentamiseen mitä soveliain materiaali olisi puu, jonka avulla voitaisiin luoda persoonallisia ja erottuvia kohteita hyödyntäen tätä Ylä-Savon tunnetuinta vientituotetta. Tällä tavoin puurakentaminen toimisi mainoksena seudun perinteikkäälle metsäteollisuudelle.

Kaupunkiympäristön kehittämisessä Ylä-Savon tulisi toteuttaa edellä esiteltyihin aihealueisiin liittyviä kokeiluja. Nykyaikaisia ja toteuttamiskelpoisia ideoita uudis- ja täydennysrakentamiseen löytyy Valovoimainen Vieremä -työssä (liite 6) ja MDI:n 2017 toteuttamasta Iisalmen, Lapinlahden, Sonkajärven ja Vieremän kuntakeskustojen kehittämissuunnitelmasta (liite 5).

IISALMI
VIEREMÄ
KIURUVESI
KEITELE
PIELAVESI
LAPINLAHTI
SONKAJÄRVI

3.0 TULEVAISUUSFOORUMI 2020

Tulevaisuusfoorumista luodaan vuosittainen traditio. Foorumin tulee olla osallistava ja tuoreinta tietoa sekä kokemuksia jakava tilaisuus, eli päivitystilaisuus kehittämisen kenttään. Kehittämisteemoja on viety eteenpäin jo syksyllä 2019 eri hankkeiden toimesta ja työ jatkuu alkuvuodesta 2020. Niiltä osin kun tarvetta on mietitään uusia hankkeistuksia kehittämissuunnitelman eri osa-alueille vuoden 2020 foorumiin mennessä. Muilta osin käydään läpi kehittämisen tuloksia.

Mikäli kehittämiseen halutaan syvemmin työstettyjä ajatuksia ja tekoja, kannattaisi tulevaisuusfoorumin alla olla tulevaisuusleiri. Tälle leirille kokoontuisivat hackathon-hengessä relevantit toimijat ratkaisemaan käytännönläheisesti kehittämisen haasteita. Leiri voi olla kolmipäiväinen (48h) siten, että se päättyisi laajaan tulevaisuusfoorumiin.

Tulevaisuusfoorumin pohjustuspuheenvuoron (keynote-puheenvuoron) pitäjänä tulee olla joku yläsavolaislähtöinen henkilö, joka tarkastelee maan tai maailman menoa jostakin kansallisesti tai kansainvälisesti kiinnostavasta kulmasta. Tämän jälkeen tulisi olla ikä- ja sidosryhmien tai teemoittaisia näkökulmia kehitykseen ja kehittämiseen paneeli- tai potpuurimuodossa. Mikäli tulevaisuusfoorumia alustaa tulevaisuusleiri, niin tämä slotti täyttyisi leirin osallistuiien kokoamilla esityksillä.

Tämänjälkeenfooruminosallistujienpääsevätrinnakkaissessiossa tutustumaan tarkemmin teemoihin sekä osallistavasti antamaan niihin oman ajatuksensa ja panoksensa. Sessioiden tulee olla paikallisten toimijoiden vetämiä, ja luonteeltaan toimijoita sitouttavia.

Foorumin lopuksi rinnakkaissession tulokset esitellään vielä yhteisessä purkusessiossa. Tilaisuuden päättää tulevaisuuspuheenvuoro, jonka tulisi olla luonteeltaan elämyksellinen.

LIITTEET

Tutustu Ylä-Savon kehityssuunnitelman liitteisiin
www.iisalmi.fi/ylasavonkehityssuunnitelma

IISALMI
VIEREMÄ
KIURUVESI
KEITELE
PIELAVESI
LAPINLAHTI
SONKAJÄRVI

Löydät sivulta seuraavat liitteet:

LIITE 1. Ylä-Savon nykytilannekuvauksen tausta ja kehittämissuunnitelman prosessikuvaus

LIITE 2. Ylä-Savon tilastotarkastelu

LIITE 3. Ylä-Savon väestöennuste

LIITE 4. Kuntakysely

LIITE 5. MDI:n Iisalmen, Lapinlahden, Sonkajärven ja Vieremän kuntakeskustojen kehittämissuunnitelmat (2017)

LIITE 6. Vieremän maankäytön kehityskuva “Valovoimainen Vieremä 2040”

YLÄ-SAVON SEUDUN KESKEISET KEHITTÄMISTEEMAT

2020 - 2025

www.iisalmi.fi/ylasavonkehityssuunnitelma